

'Over (je) schaduw heen'

Lessen over burgerschap en holocaust ineen

Auteur: Gerry Faber (Dalton Lyceum Barendrecht)

Afgelopen najaar heeft de onderwijscommissie van de Stichting Loods24/Joods kindermemoriaal¹ een start gemaakt met hun nieuwe project 'Over (je) schaduw heen'. Doel van het project is om leerlingen met verschillende denominaties kennis van elkaar en een zwarte bladzijde in onze geschiedenis te laten nemen. Het project wordt financieel mogelijk gemaakt door het Vfonds².

Gemengde viertallen buigen zich over de Holocaust

In de Nederlandse taal staat het gezegde 'Over je schaduw heen (stappen)' voor het feit dat je meer doet dan van je verwacht zou worden. In de huidige samenleving lijken wij niet meer te verwachten dat mensen van verschillende denominaties met elkaar omgaan. Iedere groep lijkt zich meer en meer terug te trekken in zijn eigen vertrouwde omgeving. Onbekend maakt onbemind. Naast kennismaken met verschillende denominaties maken leerlingen ook kennis met een zwarte bladzijde uit de geschiedenis: Kamp Vught. Een voor de hand liggende keuze daar het curriculum van VWO 3 in het najaar in het teken staat van de Tweede Wereldoorlog. Maar natuurlijk vooral omdat de Stichting Loods24/Joods Kindermonument als doelstelling heeft om haar onderwijsprogramma's te richten op het herdenken van de 686 Joodse kinderen die vanuit Rotterdam naar de vernietigingskampen in het oosten zijn gevoerd. Enkelen van deze kinderen hebben deze reis ook via Kamp Vught gemaakt.

Om het onbekende te laten verdwijnen werken in het project dit jaar drie scholen met elkaar samen; het Avicenna College (islamitisch), het Wartburg College Guido de Brès (reformatorisch) en het Dalton Lyceum Barendrecht (openbaar). Elk van de drie scholen heeft een VWO 3 klas afgevaardigd voor deelname. De docent van elke klas heeft deze in tweetallen gesplitst (om veiligheid te waarborgen). Deze tweetallen worden vervolgens

¹ <http://www.loods24rotterdam.nl/>

² <https://www.vfonds.nl/>

gekoppeld aan een tweetal van een andere school. In het gehele project ontmoeten de leerlingen elkaar drie keer; bij de kick-off, de excursie en de eindpresentatie. Elk van deze ontmoetingen vindt op een andere school plaats zodat de leerlingen ook elkaars leeromgeving leren kennen.

Hebben gelovige leerlingen een mobiel?

Als ik zelf een week van te voren met mijn leerlingen start om ze voor te bereiden op het project wordt mijzelf ook pijnlijk duidelijk hoe noodzakelijk dit project is. Ik geef mijn leerlingen aan dat ze na de excursie met het andere tweetal hun eindpresentatie moeten gaan voorbereiden waarop ze door de docenten voor een cijfer zullen worden beoordeeld. Een van mijn leerlingen vraagt mij vervolgens hoe ze dan in contact dienen te blijven? Mogen leerlingen met een geloof dan wel op internet en hebben deze leerlingen een smartphone?!

Bij de kick-off op het Dalton Lyceum ontmoeten de leerlingen elkaar voor de eerste keer. Er wordt een kennismakingsspel gedaan; speeddate, dan gaan de leerlingen met hun eerste opdracht aan de slag. In een half uur moeten ze als nieuw viertal een korte presentatie voorbereiden over relaties. Zouden je ouders bezwaar hebben als je thuis komt met iemand van een ander geloof? Hoe verloopt een huwelijks- of begrafenisceremonie in hun cultuur? Leid je een dubbelleven? De presentaties worden in klassenverband (zes viertallen met combinaties van de verschillende scholen) gepresenteerd. Deze eerste opdracht dient puur ter kennismaking en om elkaars achtergronden een beetje te leren kennen. Na afloop van de presentaties krijgen de leerlingen hun opdracht voor de excursie gepresenteerd. Leerlingen blijven voor de excursie en de eindopdracht in dezelfde viertallen werkzaam.

Speech, dankgebed, koranrecitatie

Een week na de kick-off vindt de excursie naar Kamp Vught plaats. In hun drie 'klassen' krijgen de leerlingen een rondleiding over een klein deel van het terrein van het voormalige kamp Vught. Ze zien een replica van een barak, het kindermonument, de ovens en ze aanschouwen de cel waar het bunkerdrama zich heeft afgespeeld. Dit bezoek geeft leerlingen de kans om zich een beeld te vormen bij dit deel van de geschiedenis. Naast het verkrijgen van dit algemene beeld moet elk viertal zich ook richten op hun eigen deelonderwerp. Voor de eindpresentatie is de geschiedenis van Kamp Vught in zes deelonderwerpen opgesplitst. De deelonderwerpen betreffen de kinderen, de vrouwen, de verzetsstrijders, de SS-leiding, het Philips-commando en de bewoners van de gemeente Vught. Bij elk deelonderwerp is voor de leerlingen een aantal leidende vragen opgesteld om ze enig houvast te geven bij hun onderzoek.

Na afloop van het bezoek aan Kamp Vught krijgen de leerlingen op het Wartburg College tijd om in hun viertal een start te maken met de werkzaamheden aan hun eindpresentatie. Achter de computer maken de leerlingen de eerste stappen in taakverdeling, opzet van de presentatie en de zoektocht naar verdere informatie. Na afloop van deze werksessie komen de leerlingen in de aula van het Wartburg College bijeen om met, zoals dat op deze school gebruikelijk is, een dankgebed afscheid van elkaar te nemen.

Na de kerstvakantie worden de eindpresentaties op het Avicenna College gehouden. Gedurende de tussenliggende periode hebben de leerlingen contact met elkaar gehouden om de presentaties tot in de puntjes voor te bereiden. Voordat er gestart wordt met de presentaties leest een van de deelnemende leerlingen van het Avicenna College een tekst voor uit de Koran. Dan gaan de 'klassen' uiteen en kan er gepresenteerd worden. Elke presentatie duurt maximaal zeven minuten. Leerlingen tonen in woord en beeld hun opgedane kennis van het deelonderwerp aan elkaar. Een dergelijke presentatie doen voor een klas is voor een leerling uit het derde leerjaar al een prestatie op zich, laat staan met een publiek van minder bekende leerlingen, vertegenwoordigende directeurs en belangstellende leden van de Stichting Loods 24/Joods Kindermonument. Alle leerlingen houden zich echter goed staande en nadat zij hun bevindingen uit de doeken hebben gedaan buigen de docenten zich over de beoordeling. In elke klas zijn er twee docenten die de presentatie met een Rubric beoordeeld hebben. Als de docenten tot een vergelijk zijn gekomen kan dit nieuwe project worden afgesloten. In stijl van het Avicenna College wordt dit gedaan met een tekst uit de Koran.

Moeilijke thema's in de les

'Over (je) schaduw heen' beoogt leerlingen met elkaar en met een zwarte bladzijde uit onze geschiedenis te laten kennis maken. Een korte evaluatie leert dat het project in deze opzet is geslaagd. Leerlingen geven in een eerste reactie weer dat ze het bijzonder vonden om Kamp Vught te hebben bezocht. Ze ervaren het als zeer waardevol om een beeld te krijgen bij dit deel uit de Nederlandse geschiedenis. De stof die ze in de les behandeld hebben aangaande dit onderwerp heeft meer betekenis voor ze gekregen. Voorts geven leerlingen aan het ook bijzonder te hebben gevonden om met leerlingen van twee andere scholen, die elk ook een met een andere kijk op de samenleving opgroeien, een opdracht te maken en elkaars scholen te bezoeken. Toegegeven, er zijn geen vriendschappen voor het leven gesloten, maar er is wel een eerste stap gezet om de 'ander' een gezicht en een stem te geven. Daarmee is de ander niet langer onbekend en hopelijk ook niet langer onbemind.

Het project is een voorbeeld van een 'good practice' om vanuit de geschiedenisles moeilijke thema's aan te kaarten. Een tweetal islamitische leerlingen werd gekoppeld aan een tweetal met een jongen die op de openbare school was uitgekomen voor zijn homoseksualiteit. Leerlingen van een openbare school komen ervoor uit dat zij toch graag in een christelijke kerk zouden trouwen. In onderlinge gesprekken tussen leerlingen komt niet alleen antisemitisme aan bod, maar impliciet ook bijvoorbeeld een thema als islamofobie. Los van het thema Holocaust bood dit project veel handvaten om te praten over actuele maatschappelijke thema's en in dat opzicht was dit project een doorslaand succes.

Oproep: Stichting Loods 24/Joods Kindermonument hoopt het project volgend schooljaar voor een tweede maal te laten draaien. De intentie is daarbij ook het aantal deelnemende scholen uit Rotterdam en omstreken uit te breiden. Mocht u naar aanleiding van dit artikel belangstelling hebben voor dit project en/of deelname aan dit project, meldt u zich dan bij de auteur.

Gerry Faber is docent geschiedenis aan het Dalton Lyceum Barendrecht. Zij is ook lid van de onderwijscommissie van de Stichting Loods 24 en Joods Kindermonument, een organisatie die de herinnering aan de Holocaust in Rotterdam levend houdt. Zij verricht momenteel onderzoek op het thema kapo's in concentratiekampen.